

השפעת השינוי המשטרי על התמ"ג לנפש בהונגריה ובפולין

האם הכלכלה במדינות אלה אמנם פורחת כפי שטוענים תומכי ההפיכה המשטרית?

פרופ' עופר פירסטנברג ופרופ' יוסי שפיגל 14:45 13/05/2023

כאשר הושקה תכנית ההפיכה המשטרית ב-4 בינואר, טען שר המשפטים יריב לוין כי נדרשת רפורמה "שתכליתה חיזוק הדמוקרטיה, שיקום המשילות, השבת האמון במערכת המשפט והשבת האיזון בין שלוש רשויות השלטון".

שמחה רוטמן, יו"ר ועדת חוקה, חוק ומשפט של הכנסת, טען באמצע חודש פברואר כי "במדינת ישראל, כל אחת משלוש הרשויות, חוץ מבית המשפט, מאוזנת [...] מה שאני עושה זה שם על הרשות הזו גם איזונים ובלמים, כדי שעל כולן יהיו איזונים ובלמים".

רוטמן טען כי "במדינת ישראל, כל אחת משלוש הרשויות, חוץ מבית המשפט, מאוזנת. מה שאני עושה זה שם על הרשות הזו גם איזונים ובלמים, כדי שעל כולן יהיו איזונים ובלמים"

אלא שטענות אלה הופרכו על ידי לא אחר מיריב לוין עצמו, כאשר הודה בראיון לערוץ 14 בסוף חודש מרץ, כי לו ההצעה המקורית שהוא ושמחה רוטמן הניחו על שולחן הכנסת הייתה עוברת – כי אז "נימצא במצב שקואליציה שגם כך יש לה שליטה בממשלה ובכנסת – תשתלט על ביהמ"ש וכל 3 הרשויות יהפכו לאחת. זה לא יכול להתקיים במדינה דמוקרטית". כלומר הטענה לפיה מטרת החקיקה הייתה "לחזק את הדמוקרטיה" הייתה טענת סרק.

משפשף את אוזניי. באמת.

לפני כשבועיים יריב לוין אומר:

"היתה טענה אחת אמיתית – אם ברוב קאוליציוני אפשר למנות מספר בלתי מוגבל של שופטים נימצא במצב שקואליציה שגם כך יש לה שליטה בממשלה ובכנסת – תשתלט על ביהמש וכל 3 הרשויות יהפכו לאחת. זה לא יכול להתקיים במדינה דמוקרטית. זה חשש נכון" pic.twitter.com/oCP1TAoOal

— מיכאל האוזר טוב (@HauserTov) April 3, 2023

תומכי ההפיכה המשטרית עברו אז לקו טענות אחר: ההפיכה המשטרית אולי לא "תחזק את הדמוקרטיה" ואולי תגרום לישראל להיות דומה להונגריה ופולין, אלא שאין בכך ולא כלום, משום שבשתי המדינות הכלכלה פורחת.

באחת הרשתות החברתיות אף נכתב:

"אחת השטויות המופצות על ידי ... המתנגדים לרפורמה המשפטית היא שהכלכלה הישראלית תרד כמו שהתדרדרה הכלכלה הפולנית. אולם מעיון קל בנתוני הבנק העולמי ניתן לראות כי הכלכלה הפולנית צמחה ביותר מ-50% מאז [...] בוטלה הדיקטטורה המשפטית. [...] הבל נוסף שמופץ על ידי האידיויטים משמאל הוא שהכלכלה ההונגרית התרסקה עקב הרפורמות המשפטיות. אולם גם כאן, [...] הכלכלה פורחת".

תומכי ההפיכה המשטרית עברו אז לקו טענות אחר:
 ההפיכה המשטרית אולי לא "תחזק את
 הדמוקרטיה" ואולי תגרום לישראל להיות דומה
 להונגריה ופולין, אלא שאין בכך ולא כלום, משום
 שבשתי המדינות הכלכלה פורחת

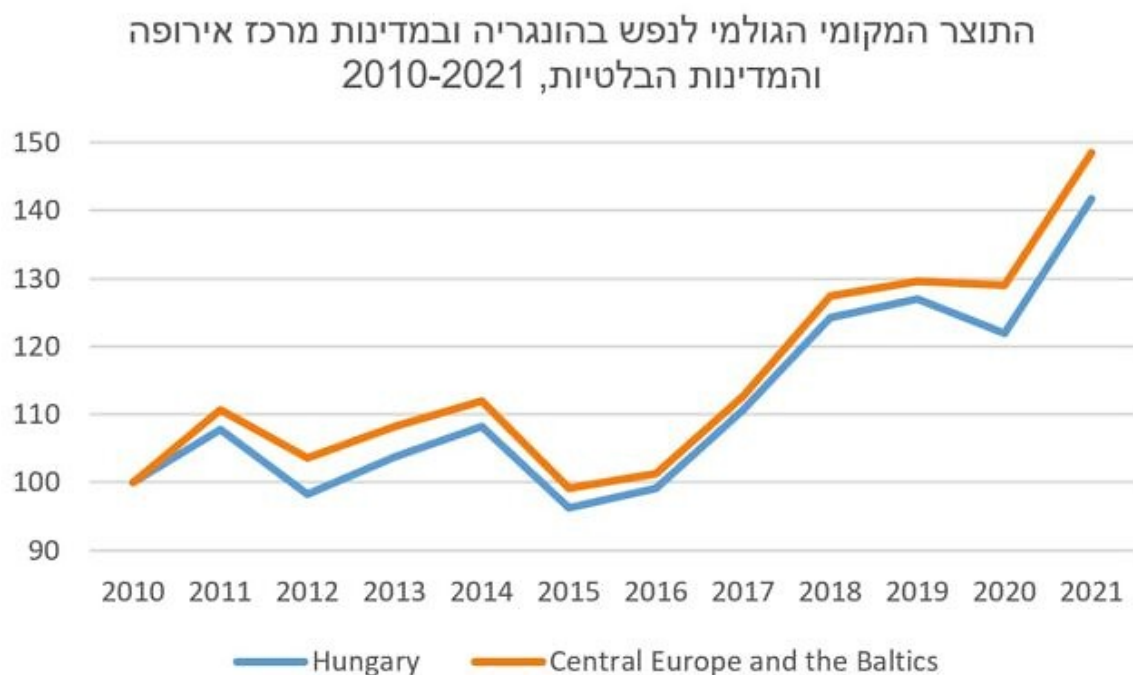

ה"רפורמות המשפטיות" שנערכו בהונגריה ובפולין אכן הפכו את שתי המדינות לפחות דמוקרטיות: לפי דו"ח האקונומיסט, הונגריה הידרדרה תחת שלטון אורבן מהמקום ה-43 בעולם מבחינת רמת הדמוקרטיה שלה למקום ה-56 בעולם, ופולין נסוגה תחת מפלגת החוק והצדק מהמקום ה-48 בעולם למקום ה-51.

אך האם הכלכלה במדינות אלה אמנם פורחת כפי שטוענים תומכי ההפיכה המשטרית?
 נתונים של הבנק העולמי מראים כי התוצר המקומי הגולמי (תמ"ג) לנפש, כשהוא נמדד בדולרים, אכן צמח בהונגריה ב-42% מאז נבחר ויקטור אורבן לראשונה לתפקיד ראש ממשלת הונגריה במאי 2010 ועד 2021, ובפולין הוא צמח ב-43% מאז הקימה מפלגת החוק והצדק את הממשלה באוקטובר 2015 ועד 2021. אלא שמנתונים אלה לא ניתן להסיק ש"הרפורמות המשפטיות" שבוצעו בשתי המדינות הועילו לכלכלתן, כי ייתכן שלולא ה"רפורמות" היו שיעורי הצמיחה בשתי המדינות גבוהים אף יותר.

כדי לבחון מה קרה לכלכלה, ניתן להשוות את התמ"ג לנפש בשתי המדינות לזה שבמדינות דומות להן שלא חוו "רפורמות משפטיות". קבוצת השוואה רלוונטית היא קבוצת מדינות "מרכז אירופה והמדינות הבלטיות", אשר כוללת את אסטוניה, בולגריה, הונגריה, לטביה, ליטא, סלובניה, סלובקיה, פולין, צ'כיה, קרואטיה, ורומניה. **מדינות אלה היו כולן חלק מהגוש הקומוניסטי עד 1989, הצטרפו לאיחוד האירופי ב-20 השנים האחרונות, ומאז חוו צמיחה מרשימה.**

התרשים הבא מראה את התמ"ג לנפש בהונגריה ואת ממוצע התמ"ג לנפש במדינות מרכז אירופה והמדינות הבלטיות, שניהם במונחים דולריים, בין 2010 ל-2021, כאשר התמ"ג בשנת 2010 מנורמל ל-100.

התמ"ג לנפש בהונגריה וממוצע התמ"ג לנפש במדינות מרכז אירופה והמדינות הבלטיות, בין 2010 ל-2021

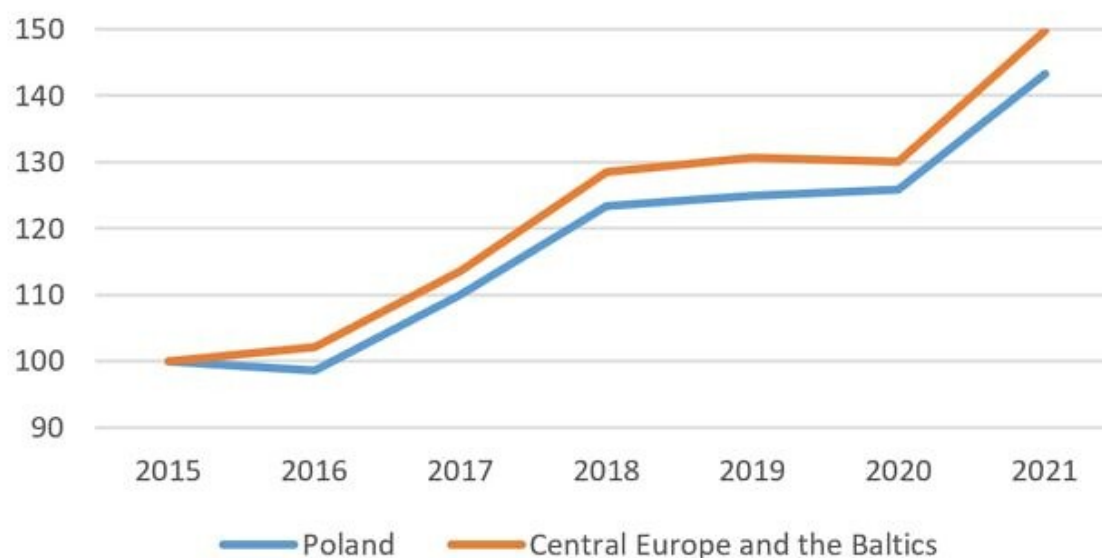
לפי התרשים, התמ"ג לנפש בהונגריה אמנם צמח בין 2010 ל-2021 ב-42%, אך במדינות מרכז אירופה והמדינות הבלטיות הוא צמח בממוצע ב-49%. כלומר, תחת שלטון ויקטור אורבן, הצמיחה בהונגריה פיגרה ב-14.2% לעומת הצמיחה במדינות המקבילות לה $((49-42)/49)$.

התמ"ג לנפש בהונגריה אמנם צמח בין 2010 ל-2021 ב-42%, אך במדינות מרכז אירופה והמדינות הבלטיות הוא צמח בממוצע ב-49%. כלומר, תחת אורבן, הצמיחה בהונגריה פיגרה ב-14.2% לעומת הצמיחה במדינות מקבילות

בדומה, התרשים הבא מציג את התמ"ג לנפש בפולין ואת ממוצע התמ"ג לנפש במדינות מרכז אירופה והמדינות הבלטיות, שניהם במונחים דולריים, בין 2015 ל-2021 כאשר התמ"ג לנפש בשנת 2015 מנורמל ל-100.

התרשים מראה כי התמ"ג לנפש צמח אמנם בפולין ב-43%, אך במדינות מרכז אירופה והמדינות הבלטיות הוא צמח ב-50%. כלומר, תחת מפלגת החוק והצדק, הצמיחה בפולין פיגרה ב-14% לעומת הצמיחה במדינות המקבילות לה (50-43)/50).

התוצר המקומי הגולמי לנפש בפולין ובמדינות מרכז אירופה והמדינות הבלטיות, 2015-2021

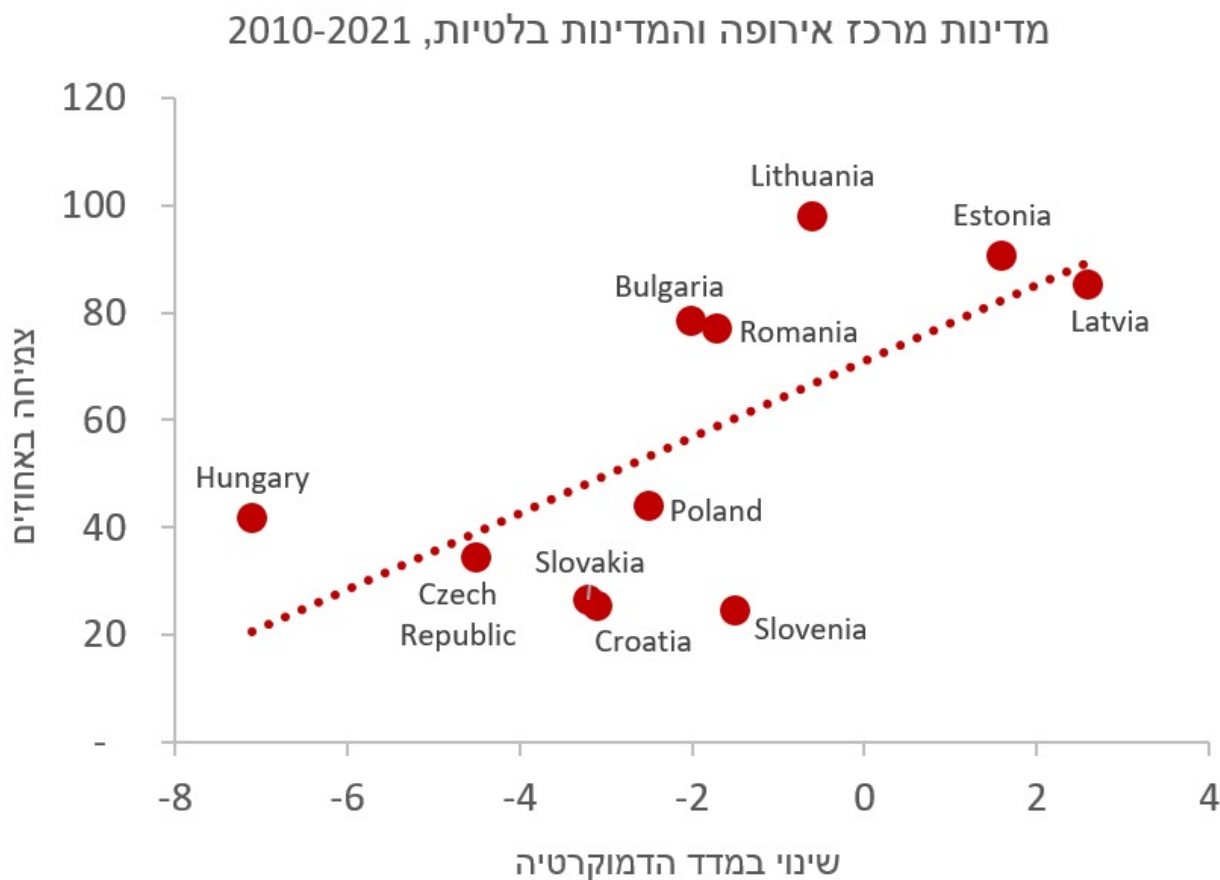

התמ"ג לנפש בפולין ואת ממוצע התמ"ג לנפש במדינות מרכז אירופה והמדינות הבלטיות, שניהם במונחים דולריים, בין 2015 ל-2021

המסקנה אם כן ברורה: מאז עלו לשלטון בהונגריה ובפולין שליטים סמכותניים, נפגעה הדמוקרטיה במדינות אלה, ובמקביל הצמיחה הכלכלית פיגרה בכ-14% ביחס למדינות דומות.

המסקנה אם כן ברורה: מאז עלו לשלטון בהונגריה ובפולין שליטים סמכותניים, נפגעה הדמוקרטיה במדינות אלה, ובמקביל הצמיחה הכלכלית פיגרה בכ-14% ביחס למדינות דומות

תוצאות אלה אינן מפתיעות: התרשים הבא מראה את הקשר בין השינוי במדד הדמוקרטיה במדינות מרכז אירופה והמדינות הבלטיות בתקופה 2010 ל-2021 על פי דו"ח האקונומיסט לבין שיעור הצמיחה בתקופה זו בכל מדינה באחוזים.

הקשר בין השינוי במדד הדמוקרטיה במדינות מרכז אירופה והמדינות הבלטיות בתקופה 2010 ל-2021 על פי דו"ח האקונומיסט לבין שיעור הצמיחה בתקופה זו בכל מדינה באחוזים

כפי שהתרשים מראה, פרט לאסטוניה ולטביה, הייתה נסיגה בדמוקרטיה בכל המדינות החל ב-2010, כאשר הנסיגה המשמעותית ביותר הייתה בהונגריה.

הנקודה החשובה היא, שבממוצע, שיעור הצמיחה היה נמוך יותר במדינות שבהן הדמוקרטיה נפגעה יותר: ירידה של נקודה אחת במדד הדמוקרטיה בין 2010 ל-2021 מתואמת עם ירידה של 7.1 נקודות אחוז בשיעור הצמיחה.

מאמר חשוב של אסמוגלו, ניידו, רובינזון ורסטרפו, שפורסם ב-2019, מראה שהמתאם החיובי בין דמוקרטיה לצמיחה הוא סיבתי. הם בדקו נתונים על 175 מדינות בין 1960 ל-2010 והראו כי במדינה שעוברת ממשטר לא דמוקרטי למשטר דמוקרטי, התמ"ג לנפש צומח ב-30 השנים הבאות בכ-20%.

במחקר נבדקו נתונים על 175 מדינות בין 1960 ל-2010 והראו כי במדינה שעוברת ממשטר לא דמוקרטי למשטר דמוקרטי, התמ"ג לנפש צומח ב-30 השנים הבאות בכ-20%

המסקנה הבלתי נמנעת היא שפגיעה בדמוקרטיה הישראלית תפגע קשה בכלכלת ישראל, כפי שגם הכלכלנית הראשית באוצר ומחלקת המחקר של בנק ישראל הראו בדו"חות שפורסמו לאחרונה. תומכי הפיכה המשטרית צריכים אם כן להמציא תרוץ חדש מדוע כדאי לפגוע בדמוקרטיה הישראלית.